

TAULA

DE LETRES VALENCIANES

VOLUM I
NÚMERO 5

FEBRER
— 1928 —

SUMARI: In memoriam Blasco Ibáñez.—F. CABALLERO I MUÑOZ; Josep Bodria i Roig.—CARLES SALVADOR; Elogi de la vagància.—F. PUIG-ESPERT; Poemes.—B. ORTIN BENEDITO; Cendra de les roses.—ARTUR PERUCHO; R. U. R.—Rondalla de Rondalles.—Noticiari bibliogràfic.—Notes.

PREU: 25 cèntims

TAULA

DE LLETRES VALENCIANES
REVISTA LITERÀRIA MENSUAL

PL. BOTÀNIC, F. 6.^a
VALENCIA

DIRECTOR

ENRIC NAVARRO-BORRAS

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ ANUAL

Ordinària (Un exemplar cada mes. . . . .) 3 PTES.
Protectora (Dos exemplars. . . . .) 5 “

Esta classe és feta per tal de que puguen enviar un número de propaganda a un Círcul, Biblioteca o amic. Pensen que a València casi tot està per fer i és obra de molts la que s'hem proposat.

AVISOS IMPORTANTS

Cada autor respon en absolut del treball que signa.

Els originals no es tornen.

Tots els assumptes; únicament per escrit, a la Direcció.

Llegint la premsa.

Viatges a Orient «Palestina»

Amb gust reproduïm, després de traduir el següent article d'En Roberi Castrovido, sobre l'última producció literària del nostre bon amic l'escriptor compatriota Daniel Martínez Ferrando.

Aquest llibre de somnis i realitats cruels ens presenta quelcom que val més que un país, encara que sia Palestina; un home, Daniel Martínez Ferrando, valencià, és literat de bon gust, té molt de talent; sap sentir i sap també comunicar al llegidor els seus sentiments i les seues observacions.

Es diu deixable de Renan, i no hi ha vanitat ni mentida en aqueixa declaració. Ho és. Té de Renan espiritualitat, racionalisme, unció mística, respecte a la veritat i als sentiments agens i aqueix inefable amor sacerdotal i laic. No és «Palestina» altre «Evangeli», ni sisquera apòcrif; però és un bon llibre, que, sense pedanteria d'il·lús, autoritza a un autor a apel·lar-se deixable de Renan.

De Palestina s'ha escrit molt, generalment amb émfasi, amb hiperbòlic arreballament, amb exaltació religiosa. El senyor Martínez Ferrando, va després de l'última creuada que liberà a Jerusalem del poder d'infidels i l'entregà al manament de la cristiana Anglaterra. És un moment oportú per a donar novetat a una tan vista odisea. Hi ha gràcia al contrari entre l'història i la realitat, la religiositat i la pilleria o la vulgaritat ambient. El senyor Ferrando acerta a ensamblar lo real i lo ideal. Evoca la llegenda, repeteix, com si resara, versicles dels llibres sants i fa passar per les pàgines del llibre, sense rompre-les ni tacar-les, l'auriolada figura de Crist. I ensems conta els viatges en automòbil, la sequetat arenosa i esquerpa de la terra, lo profà de les construccions religioses. Aquell còdic de pepí davant de Covan és un episodi digne d'un clàssic autor de novel·les picaresques. De quants religiosos cristians hi han a Palestina, només el franciscans reben l'encens del viatger, qui compara o recorda terres de Palestina amb les de la seua València.

Tan parions són els paisatges, que en descriure-los Ferrando ens sembla llegir llibres de Gabriel Miró. Molt, a l'acaminar portats de la mà per Martínez Ferrando, ens ha sorprés, ens ha delitat, ens

ha preocupat, ens ha fet riure, ens ha perfumat l'esperit de melangia. L'escena dels jueus plorant davant de les runes del temple, ha causat en nosaltres aguda impressió. Els jueus retornen a la seua pàtria i oh, sorpresa!, es dediquen a conrear la terra.

En despedir-se de Palestina, Daniel Martínez Ferrando entona una jaculatoria que té molt de poesia lírica i no poc de pregària. El seu mestre resà davant del Partenon, el deixable escriu una oració a l'embarcar-se a Xafa.

La Veu de Catalunya

Nostre bon amic Miguel Durán, ha fet una bella col·lecció d'articles, fruit dels reportatges celebrats durant la seua estada entre nosaltres. Recordem els de Llorente, Benlliure, Chavarri, Martínez.

També ha parlat extensament d'En Blasco Ibáñez.

Un estudi sobre Querol

El número de «La Nova Revista»—aquesta magnífica publicació catalana d'art i lletres—conté en el seu sumari un estudi del nostre company Francesc Almela i Vives sobre la personalitat de Vicent Wenceslau Querol amb unes breus notícies de la seua vida, una referència a les obres castellanques i una referència a les obres valencianques de Querol i, sobre tot, un examen del resultat que per a la glòria del poeta tingué en unes i altres produccions. Per això, sense dubte, l'article es titula: «Els dos camins de Querol».

OC, de Tolosa

Inserix un treball de gran importància per a nosaltres, titolat «La renaixença valenciana» que signa En Ximénez Fayos, l'il·lustrat Director de «Cultura Valenciana». En la compendiosa limitació d'un article (per bé que bipartit) fa documentada història del moviment literari valencià des de les darreries del segle XVIII fins hores d'ara. Felicitem a l'autor i la publicació per l'encert.

Hem rebut *Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana, Ressorgiment, L'Eveil Catalan, L'Avi Muné, Poble Nou, Arxiu del C. E. de Terrassa, La Riuada, Fiat Lux, València*, tots amb textos escullits com ja tenen per costum.

TAULA

DE LLETRES VALENCIANES

VOLUM I

FEBRER 1928

NÚMERO 5

In memoriam Blasco Ibàñez

Els llorers funeraris han entristit l'ambient valencià pel descés de l'home somniador, de l'home impulsiu i activíssim que aconseguí dominar les dos més velcideses deeses: la Fama i la Fortuna.

Amb reserves o sense elles, Blasco Ibàñez ha fet que parlaren tots els nuclis socials, perquè en la trascendental tristesa del moment, els hòmens de seny obliden les passions i els greuges i miren amb serena altitut.

Com ell ha passat, passaran els seus antagonistes, i les noves generacions no han de conèixer la impetuosa agresivitat del combatent, de l'home d'acció.

El seu nom, agé a les lluites polítiques—de la turbulència de les quals fea temps s'havia apartat—no ha de tindre més auriola que la del triomfador que tot ho deu al seu esforç.

Per a les futures generacions, Blasco Ibàñez, no haurà sigut altra cosa que un gran artista, el nom del qual, junt als de Sorolla, Llorente i tants altres, irradiarà en la mentalitat humana la glòria de Valencia.

Malgrat això, mancariem a la sinceritat que és norma de nostres actes, si, com a patriotes, com a literats valencians, ocultàrem nostre pensament.

Blasco Ibàñez no ha fet per Valencia, per nostres lletres, lo que hauria pogut i degut fer. Hi ha que lamentar-ho com una gran dissort. Ell, valencià de naixença, valencià per temperament, artista valencià puix que en els temes de Valencia es nodrí la seua obra primerenca, tingué una actitud desdenyosa front al fet de nostre idioma. Hi ha que lamentar-ho de cor. Perquè cap home ha tingut a nostra terra tan decisiva influència, en nostra gent popular principalment, ningú com ell posseí el do d'arrebassar les multituds i portar-les al seu plaer amb un gest, enardides pel seu càlid verb que encenia una exhuberant fantasia. Potser que esta condició seua de poeta, de fantasejador, li privara de vore clar, i sense adonar-se'n, ha retrasat en un segle el resorgir de Valencia.

Pero açò no té altre remei que'l que pugam posar els valencians de huf i els que vindran. Nosaltres, jovers i tolerants, no pertanyem al chor de planyidors contemplatius.

El que ens haja fugit una ocasió no val per a arreconar-se, sinó per a multiplicar-se i guanyar el temps perdut.

Davant el traspàs de Blasco, nostra honrada posició és esta: d'exaltació pels mèrits de lo que feu i de lamentació per lo que deixà de fer. Així com en son retorn triomfal reterem nostre homenatge a l'artista, huf, quan Valencia el plora, també endolem nostre esperit.

Josep Bodria i Roig

Poques vegades, en recordar els poetes pertanyents a la colla que en el segle passat, entre la indiferència i àdhuc el menyspreu de la gent, començà, de bell-nou, a conrear la nostra llengua, fent-la vehicle d'expressió literària, és citat el delicadíssim poeta Josep Bodria i Roig.

La memòria de l'actual generació conserva els noms dels Llombart, Iranzo, Cebrían, Llorente... pero es pot dir que ha oblidat el ben significatiu, de Bodria. I Bodria, en sa modèstia, és mereixedor del record dels jovers, que, encara que caminant per ben distintes drecceres artístiques, estimen la llabor, erigida d'obstacles, dels precursors.

Evidentment es trata d'una injustícia que volem—modestament—amb la brevetat d'un article, reparar.

És Bodria un poeta, per al qual sempre hem guardat una afectuosa devoció. En lloc abunda, en aquell raconet de l'esperit on guardem els poetes dilectes—no precisament els més profusos, els més fecunds, sinó aquells que alguna vegada en moment inoblidable han fet bategar nostre cor amb sos accents de tendresa, de sinceritat, de càlida emoció,—tenim fa anys, potser des de l'infantesa, el suau regust de les rimes de Bodria, tan humils, tan pobres d'elements poètics, pero tan sentides, tan purament brollades del manantial del seu cor de pristina sensibilitat. Res d'adreços,—res de gràcies superposades a la gràcia inimitable, única, immaculada, de la emoció.

(Massa sé que al llegir les precedents paraules provocaré somrisetes commiseratives dels «enterats», dels que estan «al cap del carrer» No m'importa. Declare les meues preferències sense cap mena de preocupació. Potser algun dia expose més detingudament el meu concepte de la Poesia, tan distanciat dels snobismes d'última hora.)

Tornem al nostre poeta. Polsa Bodria, amb singular acert i persistència la nota idíl·lica i la nota elegíaca. Lo millor de sos llibres «Roselles» i «Llibret de records» a glossar tals sentiments és dedicat. I, dins del gènere, troba accents que no sovintejen en nostra lírica. Ja hem dit que sempre amb humilitat de recursos, amb despreocupacions culteranes.

Digau-me, sinó, si entre l'obra dels renaixentistes trobeu moltes composicions que superen en tendresa, en ingenuïtat, a esta que copiem:

«Lo gerani de rosa»

Lo refillol que plantares
tot bledanet i pompós,
d'aquell gerani de rosa,
aquest any ha tret la flor.

Prou temps ha tardat en créixer,
trionfant de frets i calors;
mes, a la fi, Primavera
l'ha coronat de capolls.

Amorosit jo'l cuidava
per ser de tu un bell record,
i asovint, moltes vegades!
l'he regat amb lo meu plor.

Desitjaves que florira
i et va sorprendre la mort..
¡Per ço és una roja llàgrima
la que esclata en cada flor!»

I la que comença: «Estàvem devall la parra—en converses de l'amor...» Així com el «Pomell de semprevives» ofrenat a l'amada morta, i «Tes polques d'or» i aquella «Amoroseta» en que descriu els jocs d'amor de quan va a l'horta amb Ella a cullir fraures... «I posantse entre'ls llavis—prop les dentetes—una de les més grosses—me dius rien-te:—Tàsta-la que és molt dolça!—pero no'm beses!—Ara jo te pregunte:—I aixó és voler-me?»

Ja sé que hi haurà qui replique que és poeta de curta volada, que quan vol remontar-se, flaqueja i cau en la vulgaritat. Pero jo respondré que les virtuts apuntades el redimixen d'estes tares. Quan es limita a «la seua manera», triomfa plenament i assolix la frescor i la senzillesa dels cantors verament populars. Accentua més, si cap, esta nota, el perfum de bonhomia, de virtuts pairals, que's desprén dels seus versos humils, casolans.

I prou. Bodria és digne per les calitats de la seua poesia, de la efusió cordial que en ella hi ha, a la devoció dels poetes nous.

Per això hem intentat encendre al seu voltant una lleu auriola gloriosa que, traent-lo de l'oblit injust, el faça més obirador i li capte l'afecte de les noves promocions literàries de la nostra terra.

F. CABALLERO I MUÑOZ.

Elogi de la vagància

I

Comença la vagància

HEM eixit de classe.
Eixir de classe és eixir de pressó, d'aquesta fràgil pressó del deure quotidià.
Fa sol. Un sol que tot ho daura i enlluerna menys el cel, d'una sola tinta atzur,
que pren l'esperit.

No's veu ni un núvol. Un núvol és un pensament en l'atmosfera? Com els pensaments dels humans, o se desvaneixen o terminen en tempesta.

Passegem per l'albereda sense pensar en res. Ni un núvol al cervell. Ara, caminem per caminar.

Carretera a fora s'allunyem del passeig on els arbres ombregen.

Deurem fer ombra, nosaltres, però no la veiem. Les nostres passes deuen fer petjades al camí polsós. Però les nostres petjades no les veiem tampoc.

La dolçor de la vagància està—verament—captivant-nos els sentits.

II

Immersió

Oim, claríssim, un càntic.

Un rossinyol? Un camperol que xiula?

Hem perdut ja els sentits.

On som? Caminem per caminar i no sabem on és l'Orient. Perduda la noció de lloc i la del temps—puix no sabriem mesurar l'estona.

Ni un pensament; ni una petjada; ni l'ombra del nostre corpus; ni lloc; ni temps.

Ens ha extasiat el passeig. Hem fet immersió en la vagància.

Som en terra o en l'espai? Qui ho sabria destriar?

Som lliures—vagant. Emperò som a una altra pressó, pressó sense límits.

I una terrible cadena ens junyix: la dolçor de no fer res.

III

Devallament

Ens havem deturat. Açò vol dir que erem en l'aire i que devallem. Qui puja no mai es detura. Qui ho impediria, el Sol?

Som deturats al mig de la carretera que, sigzaguejant, s'acavallona sobre la veïna llima in mòbil. Per pujar-hi el desnivell s'accentua.

El desnivell ens detura, sempre. Quí ha deturat la revolució russa? El desnivell entre el poble, mentalment considerat, i la mentalitat de Lenine.

Som cara al migdia i no ens adonem ni del món ni de nosaltres per tant com la llum del Sol ens enlluerna. Cal que girem les espatlles al Sol; que mirem al nord car ell és pensament. El sur és indolència i doloria. La musa popular andalusa és plena de dolor i esclata en nominatius de dona... *Dolores...* *Angustias...*

Algú ha dit que les terres del nord són les terres de l'humorisme.

IV

Apareix l'ombra

Éns havem posat d'espalles al Sol.

Ara, sí. Ara sí que sabem que estem damunt la terra. Davant—esprimatxada—tenim l'ombra nostra.

Ella és una continuació. Sembla la personalitat.

Camina davant, ara.

Voldriem fer-la desaparèixer i si correm per alcançar-la, corre. Ens agradaria pendre-li el cap i destruir-li'l.

Hom podria matar la personalitat d'un home? I la d'un poble podria's?

Erem feliços, abans, car erem inconscients fins de la pròpia existència.

L'ombra ens ha produït neguit. Un neguit que comença als peus i termina on l'ombra té la fi, indefnida, ni llum ni ombra ja, sempre penombra.

Penombra: la personalitat del passeig vagarivol que termina esfumant-se, perdent-se, esborrant se a l'entrar a un camp de sol eulluernador.

La carretera i l'home

Aquesta carretera mostra qüestions que no mai s'ens havien presentat.

Hem descobert en ella unes roderes, paral·leles, d'un carro vianant i savi car ell ha descobert horitzons.

La carretera, per a l'home, fina ací, junt aquell arbre. Però si el vehicle ha vingut és de més lluny de l'arbre; si ha anat és ja més lluny de l'arbre.

El carro ha passat. Cap a on? No cal esbrinar-ho. La direcció sempre serà segons la nostra posició.

Un carro menat per un home o un home menat per una intel·ligència, qué més dóna? Un home anirà cap el bé o cap al mal segons la posició del nostre judici.

Però ell anirà. I deixarà damunt la terra senyal del seu pas. El món sentirà les seues passes. I si ell porta molt de pes la rodera serà més profunda i la senyal més notada.

Tots portem càrrega i anem. Tots tenim un observador.

Quí serà el nostre ben orientat observador?

VI

Les formigues i l'home

Heus ací una altra qüestió que se presenta insospitadament.

Unes formigues fan camí travessant la carretera.

Entren manses, passejadores, corpreses per la galbana. Després se fan bellugadisses, escampadisses, vora la carrilada i més enllà d'ella.

Ah! és que el carro en passar, ha esclafat unes germanes. Ací estan mortes, hòrridament, sangonoses, a la llum del Sol. Al solc de l'altra rodera, aiximateix, altres pobres formigues, jauen ventre enlaire.

Però les viventes ixen del camí tranquiles ja. S'han oblidat de les germanes assassinades.

Van o venen del menjar?

No comprenem la justícia de les formigues. Perqué no segueixen el carro i l'assalten i fan venjança?

Oh, maleides formigues humanes que aneu al menjar o que del menjar veniu i deixeu al mig del camí, i sense venjança, les germanes assassinades.

VII

Idees sobre el con

L'injustícia és companyera del materialisme car en aquest conviuen tots els egoïsmes.

La justícia és companyera de l'espiritualisme.

Aquest és fi com una punta d'agulla.

El materialisme és dilatat, circular, i el seu radi es mou damunt terra proporcionant-se base, sosteniment.

Entre un i altre existix la diferència, l'espai, que hi ha entre la base i la cúspide d'un con.

L'art gòtica és l'art de les puntes: con: suma de tota piràmide. Per tant usat en edificacions religioses.

Sembla buscar l'espiritualització dels afers de la vida.

Podriem dir de la justícia.

Perque Déu és la justícia suma.

L'acció de les formigues que van o venen del menjar, carretera a través, no està al cim, sinó a la base del con.

Per xo se comporten injustament oblidant les germanes mortes.

Formigues humanes! Cal pujar fins la cúspide del con, és a dir, cal espiritualitzar els afers de la vida.

VIII

L'infant enamorat de la vagància

La teoria per explicar el somni és ben curiosa si altra cosa no. Ella diu que en un segon de temps hom somnia passatges que en la vida real tardarien hores, dies, setmanes en passar.

La revolució francesa somniada en un segon—detalladament.

Hi ha coses asombroses. Ara ens adonem que hom podria fer tota la filosofia del con, ací, veient aquest infant i ell no seria adonat del filosofador.

Perque hi ha un infant brut, de roba espentolada que se proposa fer un con de pols de carretera.

Un infant que ha dies viu enamorat de la vagància i que ara és en pressó de geometria

Un infant que prenent no fer res fa més que ningun altre infant de Vila.
Ell, elogi de la vagància!

IX

El con truncat

Les mans de l'infant tenen un laborar inexpert. Mes el con, poc a poc, se forma.
Ell té un dolor perquè la punta siga de con Puja i baixa les mans refinant la corba.

Genolls en terra, l'infant és abstret.
Ha deixat quasi perfecta la representació.
Creua els braços. Descansa.
Peró com l'imaginació, no pot estar parada l'activitat infantil. I estirant el cos i els braços recull uns cantals pròxims.

D'un colp de mà escapsa el con.
L'ha truncat.
I li ha llevat tot quant tenia d'espiritual.
I amb entusiasme comença a llançar pedres a l'aire, les quals cauen sobre ell mateixa.

I riu fortament i boja.
L'infant ha fet d'un con un volcà en erupció.

X

L'home incomplet

L'home, en perdre l'espiritualisme—ço que l'unix amb Déu— es torna en volcà.
Les passions, combustible. Els sentits, cràteres.
El cor no és bo ni és mal sinó per al sistole; el diàstole.
Tot per ell és carn; i àdhuc l'animació del cervell sembla estar mancada d'ànima.
Cauran sobre ell mateix els propis danys i els rebrà rient fortament i follament.
Un boig. Un pobre boig.
Un home incomplet com un con truncat.

XI

Núvols

Sortosament l'infant no ha sabut que erem darrere d'ell, observadors.
Seguim el passeig.
I ens adonem, de sobte, que ha desaparegut l'ombra nostra.
Des de quan?
Potser des de que ens hem capficat dintre la nostra pensa.
Aparegué un pensament: aparegué un núvol al cel atzur que ha cobert el Sol.
Iniciem la retirada temorens de tempesta.
A casa! A casa!
Passem, ara, de retorn, per l'arc dels arbres de l'albereda.
Ens alcançarà la tempesta?
El dubte no és més que el desenvolupament d'una tempestat dintre un crani.
Pensem en Victor Hugo.
A casa!
Fugim del dubte del cel!
A casa!
Fugim dels pensaments!

XII

Acabament

Per fortuna el campanar de la Vila suspira els dotze crits de la migdiada.
Es hora de dinar.
Dinem, puix, i que el pa'adar fruixca la sabor de les viandes.
Descendim de l'espiritualisme al materialisme, —al necessari.
Construim el con, un con perfecte on els planos siguen ben units.
Tracem un camí, unió de base i cúspide. I ascendim del materialisme a l'espiritualisme.

Fem-nos hòmens complets.
Que ni manque peus ni cap.
Pensem i mengem.
Teballem i fem vagància.

CARLES SALVADOR.

POEMES DE F. PUIG-ESPERT

SENYOR, SENYOR...!

Qué bell sentir-se un déu per al poeta
i ser no més la mort un fàcil canvi
de roba que més gratament s'amotlle
a l'ànima, que és una i viurà sempre...!

Jo sent adins del cor un optimisme
que mai he conegut ni mai sentia.
Jo crec en Déu i el fas més gran que'ls altres:
El meu Senyor no forma les criatures
per un fi capritxós, a cada volta
que venim a aquest món per fè experiència;
el meu Senyor no és el dels eixèrcits
que be hui protegix ad aquest poble,
o a son 'nemic, demà, els canons consagra.
Jo veig al meu Senyor, en llum vivíssima,
presidir per damunt de mons i vides:
no l'adore arraulit adins d'un temple
amb moltes llums i vels, prò artificiosos.
Jo aixequé a mon Senyor palau que's munta
per sobre tots els mars, boscos i terres.

Qué bell sentir se un déu per al poeta
i ser no més la mort un fàcil canvi
de roba que més gratament s'amotlle
a l'ànima, que és una i viurà sempre...!

Jo no us tinc por, Senyor, jo vos admire
voltat en un somris d'eterna vida;
vos no sou material i en la matèria
preniu, segons el ser, diferents formes...
Vos viviu, tot sancer, dins d'una gota
de la mar i canteu així el poema
de la vostra grandor; per vos un àtom
de terra és un magnific tabernacle
i viviu, per fer vida, en tota cosa.
Vos sou, Déu, l'Invisible que's belluga
en l'Infinit patent... Sou l'Invisible
evident que al mon saviament governa.
Aquest món, concentrat, sou Vos, i el Cosmos
amb tota cosa que és, sou Vos mateixa
dilatat, i res d'aqueix hi ha fora
de Vos, Senyor, oh Déu! que som tot Vostre.
Jo sé que soc etern perquè'm creàreu
i l'Etern no pot fer cosa finita.
La matèria que soc farà altres formes;
pero «jo», l'esperit, no'n tinc més que una.

Jo us confese, Senyor, davant dels homens
que vos migren la vostra Omnipotència.
Vos sou, Déu, el que sou, el Inefable
qu'es mou dins d'un forment i un gra d'arena
presidint des d'allí tota la Vida.

Qué bell sentir-se un déu per-al poeta
i ser no més la mort un fàcil canvi
de roba que més gratament s'amotlle
a l'ànima, que és una i viurà sempre...!

TINC UNA PENA MOLT FONDA...

Tinc una pena molt fonda
que no se pot amimvar;
una pena que no és pena
per-al món i pà mi és gran.
La porte en mon pit clavada
fondament quí sap els anys
i a ningú he gosat el dir-la
perque ningú em comprendrà.
Es la pena d'un poeta
que ningun poeta sap
i quin secret en la vida
duré fins a l'ultim trans.

Jo soc un trist i de voltes
mos llavis han desflorat
un somris afora l'ànima
que dintre ha segut un plany.
Qui me coneix per el tratge
me fa adust, orgullós, brau...
sent la meua ànima nua
tendra, senzilla i covard...
De l'amor no sé més que una
experiència: el desengany,
i tots creuen que en joguines
d'amor sempre ixquí triomfant...

Jo no tinc cap d'alegria,
tinc una pena molt gran...
i no sé encar' jo mateixa
quí en mon cor la va infantar:
si l'odi, si la esperança,
si un amor primer... quí sap!

No truqueu ferm a la porta
de mon cor, truqueu despai;
no parleu fort, que mon ànima
si es desperta es llanguirà.
Deixeu-los tranquils, silenci...
no'ls crideu, que estan somniant.

Qué tristor, Déu meu, és eixa
que no me puc arrnncar?
quina pena me captiva
la meua tranquilitat?
quin goig suprem trobe sempre
endurint i fent més llarg
el sofriment que'm pertorba
la dolça i divina pau?
per qué goje en el martiri
d'un amor que mai vindrà
i que'l sent, adins, molt fondo,
mon esperit esberlant?
per qué vaig de lo Impossible
enrere sense descans
i cada minut el trobe
més impossible i més alt...?

I a pesar de que esta pena
me llanguix i me desfà
no vull, Déu meu, que se'n vaja

de mon ànima jamai:
que eixa tristor és ma vida,
que eixe viure me és molt grat.
Feu que ma pena s'augmente
i es faça sempre més gran;
que no dorga i, si els ulls tanque,
qu'm desperte el sobresalt;
que l'amor... que l'Amor siga
per a mi sols un fanal
que tristament illumene
el meu cor de quant en quant,
pero que d'ell els meus llavis

no tasten un petó mai...
Eixe és el voler que cerca
mon ànima agonisant:
Una eterna epifania
d'Amor sense amor gojar.

Senyor, daume aquesta pena
de l'amor que no se sap;
Senyor, daume una esperança
que no's faça present mai.
Què millor tasca per l'ànima
que un anhel sense descans?

Cendra en les roses

LA meravella de Maig obri com una rosa de foc sa opulència magnífica al bell mig de la esclatant Primavera. Tot convida a viure en la sensualitat oferent de la Naturallesa en floració. S'enlluerna la retina, espasmada per la canviant gama de llum que del paisatge naix vibradora. Un silenci august acarona la immensitat viva de les hortes. El seu perfum—perfum encisador dins sa complicada senzillesa—satura l'esperit i l'ubriaga. És Maig i la carn és jove. L'instint renilla com un poltre salvatge baix la comba del cel, blava i serena.

Camien dins, ajupit sobre el mantell de les hortes, hi ha un convent de monjes. Sembla una tortra covant a sa fillada.

És un convent menut, silenciós, alegre, perfumat d'incens, de nards i de magnòlies, a on les castes esposes del Senyor pregunen, ignorades i humils, per el blasme del mundanal escàndol.

El convent té un jardí a la entrada, amb passeigs encatífats de menudes pedres; i té uns bancs rústecs, a l'ombra blana dels arbres remorosos.

El Via-Crucis, decora, en cercle, el silenciós jardí esvalotat per l'agradosa xilladissa dels ocells. Una rama d'un arbre ha quedat oscil·lant al fugir un rossinyol.

La pulcritut simpàtica del convent submergix l'ànima en una beatitud inefable.

El trac-trac d'unes pejjades sobre les menudes pedres del jardí anuncia la presència de la Comunitat. Van les monjetes a la capella, de dos en dos, amb la mirada absfreta.

La Mare Superiora presidix la devota comitiva. Una remor de pregàries revola al seu entorn. La fantàstica processó de les monjetes desapareix ritmicament per l'ampla porta de la capella, que ol a encens, nards i magnòlies.

La capella és en penombra. Sols en l'altar major se mal-dibuixa la dolorosa efígie del Crucifixat. L'il·luminen dos ciris de oscil·lant flama, qual llum cau, trèmula, sobre les albes tovalles de l'Ara Santa.

.....I en l'august silenci de la obscura capella, s'ou la veu—oscil·lant con les flames dels ciris—d'una monjeta que llig un fragment del Kempis:

«¿Cóm podré sufrirme en esta miserable vida si no me conforta ta gràcia i mi »sericòrdia?

»No tuigques el rostre, no dilates ta visitació, no desvies el teu consol, per a »que no siga la meua ànima per a Tu com la terra sense aigua.

»Senyor, amostrà'm a fer ta voluntat; amostrà'm a conversar davant de Tu, »digna i humilment, pues Tu eres la meua saviesa, que en veritat me coneixes i em »conegueres ans que'l món se fera i jo fora nat en ell.»

* * *

— 9 —

Tornà a esdevindre el silenci. Al capdavant s'oi una veu fresca, la d'una monjeta que anava a fer confessió davant de llurs germanes de clausura. La confessió pública era un dels eixercicis d'humilitat que practicaven mesalment les monjetes per a esmena de culpes i castic de vanitats. Era la *Escola de Crist* a on s'afinava el desig d'agradar al deífic Espós.

La monjeta agenollada al mig de la església digué:

«Yo m'acuse d'haver amat a un cavaller quan al món jo era, i de haver-lo odiat amb tot el verí de dona despreziada. Adhuc, a les hores, els batiments del cor s'acceleren per la recordança. Que Déu pietós em perdone!

Un altra monjeta confessava:

«Que Déu perdone la complacència que huí he sentit al contemplar mon rostre sobre l'espill arizonat de l'aigua del brollador».

La Mare Superiora ocupà el públic confessionari i l'ansietat s'avivà.

«Jo m'acuse—murmurà la Superiora—d'haver-me entregat en braços del dolor amb complacència. Que Déu me perdone este pecat mortal.

«Abans de professar jo era casada. D'aquell beneit amor naixqué la vida d'un nen hermosíssim. Ai germanes!, tindre un fill és una glòria inexplicable. Tal com si Déu baixara el cel per a que l'adorguera en els meus braços. Pero quan este cel s'en entrava per totes les cèl·lules de la meva carn, i el seny me'l transtornava, i el cor me l'enfolia, un jorn la mort el mustigà per sempre i m'alegria als llavis fon glaçada.

«I m'acuse, germanes, que quan en el dolor del bé perdut m'anyore, el Mal Esperit me tenta i me pregunta: I tant com vols a Jesús, qué faries, o monja venerable! si el teu filliet ressuscitara? Recordes la gràcia d'aquell rostre seu de boca riallera i d'ulls més dolços qu'ls besos que te fea? I el Mal Esperit, segona volta me pregunta: ¿I qué faries si ton fill tornara? Jesús o ell? ¿Qué dius, germana monja?

«Llavors els pensaments mon esperit rebelen i m'acuse o Déu meu! de trair te en la fidelitat que't tinc jurada.»

Un ariçó singlà l'esperit absort de les monjetes i el silenci anguniós s'espesseí altra volta.

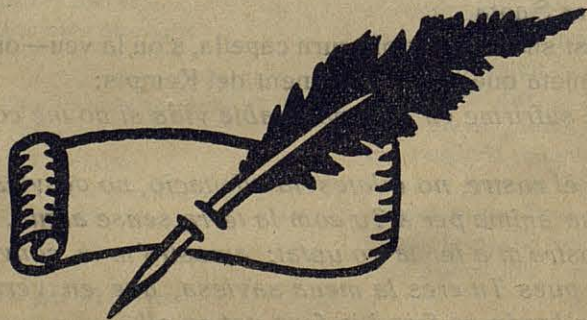
Un Pare Nostre i Ave Maria es resà per la remissió de les culpes publicades, mentre una monja menuda, amb pas silenciós, com si sobre les aigües caminara, apagà les dos úniques llums que en l'altar havien, sumint la capella en la foscor més absoluta.

De sobte un perfum intens—esta vegada de nards i magnòlies—s'escampà per l'atmosfera i una remor de robes bellugades es va oir en la quietut de la capella. Uns colps estranys percutiren, tal com les disciplines sobre les carns nueses...

* * *

A la porta estava Maig triomfador, fannesc, opulent, magnífic, agresiu i encantador, amb unes braçades de sensuals perfums i temptadores claretats per a abocar-les sobre la carn torturada de les humils monjetes.

B. ORTIN BENEDITO.

R. U. R.

A la segona sessió del *Teatre Intim*, celebrada al teatre Romea amb el concurs de la Companyia Vila Daví, el senyor Adrià Gual (que tant ha treballat per la dignificació de l'escena catalana) ha fet conèixer al públic barceloní l'obra en un próleg i tres actes de l'escriptor txeco-slovac Karol Txapek, titulada «R. U. R.» (Róssum's Universal Rábots.) admirablement traduïda pel senyor Carles Capdevila.

L'obra, pel seu assumpte, cau dintre d'aquesta mena de literatura que'n diem utòpica: pot ésser col·locada a la vora d'«El Somni» de Wells, o de l'«Erewhon» de Samuel Butler. Per la seua tesis, contrària al maquinisme modern, caldria emparellar-la amb la novel·la «Si gira...» de Pirandello.

Heus ací l'argument. El professor Róssum va inventar la manera de fer animals artificials. Va començar els seus experiments fabricant un gos que sols va viure dos dies; i per fi, treballant y més treballant, va aconseguir la fabricació d'éssers humans. Clar que —com que cercava una finalitat industrial— els va fabricar amb molta intel·ligència pero sense cap sensibilitat. Els exemplars d'aquesta nova espècie zoològica, els va batejar amb el nom de *ràbots*.

No va trigar a constituir-se la «R. U. R.» per a l'explotació de l'invent. Un gran negoci! El món sencer feia encàrregos de *ràbots*. El *ràbot* havia esdevingut l'obrer ideal; la seua gran intel·ligència, la manca absoluta de sensibilitat i el poc gasto de manteniment que exigeix, el feien molt superior a l'obrer humà. La màquina anava a canviar la fesomia de l'humanitat! L'home ja podia dedicar-se a fruit la vida: els *ràbots* ho feien tot. Hi havia *ràbots* mecanògrafes, *ràbots* manobres, *ràbots* maquinistes, etc., etc. Una veritable revolució industrial!

Pero aquell afany de voler esmenar l'obra divina, tenia els seus perills. No es pot jugar amb aquestes coses. Sempre que l'home ha volgut fer alguna d'aquestes orgulloses malifetes, li n'ha passat una de les groses: la confusió de llengües, per exemple, —cosa que hagués indignat molt al senyor Luca de Tena, si hagués viscut aleshores.

Lo que passa a l'obra de Txapek és que els homes arriben a perdre l'habit del treball i es dediquen exclusivament a donar-se bona vida. Conseqüència d'aquesta relaxació moral: les dones, cada dia, van evitant més la maternitat... I al mateix temps, la raça dels *ràbots* evoluciona, va fent-se sensible, va adquirint consciència de la iniqua explotació que sofreix per banda de la raça humana.

La *débaçle* es fa inevitable. Arriba la revolta universal dels *ràbots* contra els homes que no treballen, i l'aniquilament de l'espècie humana, de la qual sols es salva un exemplar: un dels tècnics de la R. U. R., per que un dia l'havien vist treballar de manobre.

La veritable tragèdia comença ara. Fixeu-vos: els *ràbots* sols poden viure vint anys i, en fabricar-los, els feren sexualment indiferents; per altra banda, s'ha perdut la fórmula del Dr. Róssum i el pobre tècnic no la recorda, car era molt complicada. Per tant, la raça humana i la seua imitació, venen fatalment condemnades a desaparèixer del planeta.

Cóm és resolt el conflicte? El temperament altament poètic de Karol Txapek, troba la solució adequada. El grau d'evolució dels *ràbots* els permet sentir l'amor. En una llarga i delicadíssima escena de l'últim acte, l'espectador asisteix a la naixença d'aquest dolç sentiment, entre un *ràbot* mascle i un *ràbot* femella. Cóm està conseguit tot açò, no ho podria dir sense donar a la meua crònica una extensió que la faria fatigosa. Es una escena maravillosa, de dramaturg genial, que té tot l'encís d'alguns pasatges del Génesi i d'alguns capítols del «Dafnis i Cloe».

Molts comentaris suggereix aquesta bella producció; pero seria inoportú (pel seu contingut ideològic) voler-los fer ara. Sols ens cal agrair-li al senyor Adrià Gual que'ns l'hagi fet conèixer... .. pero remarcant que el decorat fon prou mediocre i l'interpretació francament dolenta.

ARTUR PERLICHÓ.

Rondalla de Rondalles

(Continuació)

EN açò, pensa el que pensa i qué fa? S'enamora fins les gajes de Gimo del Portal, l'altre germà, que també estava fet grulla per ella i anava com un llamp fent l'anguileta per a veure d'emportar-se-la.

Era este, com ja han oït vostés, dels que solen fer dimonis sense mol·le i, en bon hora ho diga, més belitre que altre tant; perque sempre la portava baix l'ungla i vendria en terra plana al més pintat. I no m'allargue, que encara hi ha qui diu que era el més gran esgarrabanderes que hi havia baix la capa del cel i el major bergant que mantenia la farina. D'açò li caia la baba a la giquela i s'en anava pel descuit sense sentir-s'ho; perque tal és Ali com Camali i Déu els cria i ells s'ajunten.

Mes així com començà son pare a tindre olors que no anava l'orgue bo, veent que li exiria el porc mesell si no es casava amb qui ell volia, es posà fet un fideu molt bari-fundo; i llençant foc i flames per la boca li feu un sermó com per a ella.

—Vine ací taimada,—li digué—si no mirara Déu te les havia de fer engolir tan grosses com lo puny. ¿Qui et mana a tu eixirte'n del regat i ficar-te en camisa de dotze vares? Qué dimoni t'ha passat pel cap de voler a eixe galduf i estrafalari que no té a on caures mort ni un dinier si's vola per a fer cantar a un cec? Un homenet que no poden veure'l pintat de mascara i que no val una pipada de tabaco ni que és bo per a portar llum a una presó? ¿No és quant el diable puga fer, que vomite jo la fel treballant com un negre, espentolant-me i acabant-me la salut, per a que vaja veta un vinticin i no li falte res del món, i ha de pegar ella de cap a través per eixos andurrials, no més a lo que'l... li done la gana; sense fer-se càrrec que son pare té ja un peu en la sepultura i que sa mare esta feta una carraca amb més matadures i alifacs que una mula de lloguer? Per dengeret, que't tinc de fer passar la garrofa i hem de veure qui pot més, Toni o Manena. ¡No, si no fer-se ú de mel i se'l menjaran les mosques! Una porra per a elles, que no ha de ser ú tan calvo que se li veja el cervell. ¡Hola que estem bons! De hui en avant jo et faré passar pel cercolet o podré poc. Una de dos, o casar se amb Pep de Quelo, o fer claus de a quaranta; que la vida que't tinc de fer passar no serà res menys. Jo jaestic de tu fins ací dalt i, si em vas fent la mosqueta, no les tindrè totes algun dia i et compondré el coleto de manera que ja no has d'estar per a solfes en ta vida; perque si et mamprenc, te trauré els nyitols, i el més gran tros que't deixaré serà la orella. I dient i fent, se la posà entre les cames, i començà a donar-li *zis zas* per a peres, de tal conformitat, que la pobra de la Eufràcia no podent desllapiçar-se i veent-se ja entre l'arc i la paret, hagué de llençar-se als abalots, que són les més terribles armes de les dones i a pur esgarriar ho posà tot en un peu.

Sa mare (que la volia més que a les ninetes dels seus ulls i que fins a llavors havia mirat els bous del cadafal, callant com una morta) ella que ou tant de xillit, que's pogué detindre? Devés la mà del tos. Ixqué com un coet, rabicalenta i plena de fiçons, i aferrant se de son marit com una llepassa, qui damunt, qui davall, sarpa a la grenya i a tombo de llentillo, se les feen tindre teses i vaja la bulla.

La gica que pensava batre els peus i es vegué solta, cames i a fugir. I bé li poden fer un nuc al rabo, que tan apressa s'en eixia com els diables (Déu nos lliure) s'emporten als notaris.

En açò, vostés m'entenen?, passava pel carrer un oncle seu, i oint tanta gatzara i que pareixien moros en taverna, va, torna i qué fa? Es fica en punt pres i sense dir oste ni moste, de primeres a primeres agafa unes samugues i *tip* per ací, *top* per alla, feu una entrada de pavana, que deixeho estar, perque si no s'haguera posat ell de per mig, a l'hora d'ara bé estaria el matrimoni podrint terra, i no ho sé jo. Pero el feu caure de son ase i Déu volgué que no s'acabara tot en un dia, com en la venta de Tello; perque al peu que portaven, miracle no en susuí una de Sant Quintín, i tal.

Ara, puix, així com s'apaciguà la cosa i es cosiren tots la boca, l'oncle que no vea

hores ni punts per a saber el motiu d'aquella broma, pregunta que qué era allò.— Què ha de ser?— digué el germà.— Que ta neboda no té més cap que una oroneta; perque buscant-li jo un comodo que ens sabria a tots de perles, està erre que erre, i efeta en que no s'ha de casar en qui jo vullc. Ella no té més que l'ombra de sos pares i tal qual una robeta de ma sogra que li deixà en lo testament, puix si en un bell en sec nos toca a la porta la Pelada, ¿esta gica qué ha de fer? Diu una en la esquena i altra en la pedra, diu, es bastant per a que vixca com Déu mana. Les mans posaré en lo foc, i que si la deixaren anar sense cabestre, aplegaria a ser d'aquelles que no se tapen sinó per a les mosques. Per açò soc mal, perque dic les veritats. Vegem vostés, jo que no m'atraque per ningú, si em cauria bona cara de no dir a ma filla quants fan quinze i de no donar li ia carda que mereix. En mos treize tinc d'estar i avejam qui em fara fôrcer un peu arrere. I no tinga que pensar que fent la gata moixa m'ha de dar a entendre blanc per negre; perque jo sé on s'ajoca el diable i per a mi no hi ha embolics, candongues ni matàfules, que no menje bobina com alguns. Lo que mane s'ha de fer, i no res més, que ací no hem de viure de bòbilis en bòbilis, i com si forem d'enguany, sense ser de Déu ni del diable. Ara digues, ¿no és açò molta raó. Puix eixe dimoni de dona (tot siga en remissió de mes culpes i pecats) eixe dimoni de dona, torne a dir que Déu m'ha dat per a fer-me veure les estreles, i no més...

Dimoni has dit? Ella que ou *dimoni*, salta pel Rei de França. i «Què és dimoni a mos bigots? Ell és el dimoni, i de ahí en avant, que ha pegat en malcorar a l'ull dret i esquerre de sa mare, que tot açò és ma filla. I sàpia el molt guilopo, que per a nomenar-nos tant a ella com a mi, s'ha de banyar ans la llengua en aigua d'arròs, i encara serà indigne el tal i el qual, que'm fa passar una vida com una esclava, sent així que per mi té qué menjar. Si jo en molta noramala li haguera mostrat les dents des del principi, n'm tindria ara el peu sobre la gola; pero com me deixí passar les rodes per damunt, fa de mi tot lo que vol. El dot que li portí, tot l'ha acabat, sense deixar pisca ni mitja, ni un remei de Déu; àdhuc unes arracades molt maquetes que eren de ma mare (en glòria siga) i m'han dolgut lo que jo sé. No vullc fer alçaprens, ni guste de ramalloses i marors, perque encara que no ho havia de dir jo, so més mirada en ines coses que no ell; pero entenga el molt brivó, que si no popa a una dona honrada que té en casa, li ha d'eixir el compte car; perque li diré dos per tres i al peu de la lletra, sense deixar-me res en lo finter, lo que fa al cas, i avejam qui podra més. Ell se pensava, sí senyor, posar-me les cabres en el corral, sense qu'm dara per sentida; com si jo no sabera tornar-li les pilotes al joc i donar-li sabateta de son peu. Puix ha pegat en pedra, perque jo, una volta en lo fang, i que tire la robeta al mar, me les apostaré amb qualsevol i so focaré al més estirat, que per a mi no hi ha galls, ni rei ni Roc. Al sol de migdia li plantaré en los bigots qui és cada ú, i tot siga que jo m'hi pose, que bé sé jo que dirien, ei diable és esta dona! Sí, i a mi que so simpleta. No ha de ser l'altra? Posen-li el dit en la boca, a veure si mossega, i be em boder fer la pruna, be em poden tirar gossos, que tot serà treballar en ferro vell. Ell se figurava el molt belitre (no mes allà va, i sense to ni so, bastonada de cec) que m'havia de traure de casetes i que jo callaria com en misa, sense llevar-me la palla de damunt? *Cuc, cuc* que no'm trobes. Bé pots dir que portes bona randa, i a bona part vas a fer llenya »

Son marit que ou aquell desgabellament (sense cap ni centenr, amb menys substància que una broma de caragol; i que no parlava sinó a bulto, una en lo martell i altra en la encrusa, de mal i mala manera, aburrubara i no pegant res en terror) no's pogué contindre i en dos brincs quan menys n'en adonaren se li plantà damunt, cama ací, cama alla, i vaja trompada.

— *Tato, tato*,— digué l'oncle— que no s'han de respectar les meues barbes? No conec a ningú,—respongué l'altre,—fins que me menje els fetges d'esta busta. A lo n enys deixen-me-la assaonar a mon plaer, que la figa i la dona quan torç el coll és bona; i a l'ase i mala muller bastonades ho han de fer. No, no, replicà l'oncle, basta que's pose de per mig un home blanc. I a dos anades i vingudes el feu fugir com al pel de la pasta i bese a vostés les mans.

(Seguirá)

NOTICIARI BIBLIOGRÀFIC

Las Provincias. Almanaque para 1928.—Año XLVIII.—Imprenta Doménech, Valencia.

L'Almanac, el tradicional Almanac de «Las Provincias» ja ha sortit. Enguany aspira a tindre un valor més pràctic que mai. No obstant, encara conserva—i, segons el nostre insignificant judici, no el deu perdre mai—el seu caient literari.

Hi remarquem poesies en valencià de Jesús Morante Borràs, Francesc Caballero i Muñoz, Enric Navarro-Borràs, Josep Maria Bayarri, Lluís Cebrian Ibor, Salvador Verdeguer, Maximilià Trous Llorens, Josep Maria Juan Garcia i Manuel Cuitavi i Rosell.

També són remarcables des del punt de vista històric els següents treballs: «Migajas históricas», per Eduard L. Chavarrí; «Mislata», per Julià Ribera; «¿Dónde nació el Rey D. Martín?», per Salvador Carreres Zacarés i «El Año Arqueológico», per Josep Lluís Almunia.

Esment especialíssim me eix l'article que Vicent Calvo-Acacio ha escrit fent el judici de l'«Año Literario».

Parlant de «Cultura Valenciana» i de «TAULA DE LLETRES VALENCIANES» escriu lo que traduïm: «Amb dues publicacions, més la segona que la primera, tenen per norma donar relleu a la nostra personalitat històrica, incorporar les nostres glòries a les que mereixen l'homenatge universal, polir el nostre llenguatge vernàcul despellant-lo de tota impuresa i de tota grolleria i intentar un renaixement valencià en tots els ordens». També trobem aquesta altra afirmació: «Es llustimós que aquests joves valencianistes no tinguen imitadors en els que no senten com ells l'àmina regional». Així mateix diu el comentarista: «que en qualitat i quantitat son major número els poetes que (en València, s'entén) escriuen en valencià que en espanyol». I més endavant aegix que en l'any passat mereix que destaquem el fet de la superació de les aptituds de la joventut valencianista sobre la castellana. Diga-ho la revista TAULA DE LLETRES VALENCIANES molt ben dirigida per Navarro-Borràs».

Però en el treball del senyor Calvo-Acacio cal lloar més que res la generositat amb que un home que ja no té la coqueteria de dir-se jove, examina la tasca de la joventut—la més florida i la més grisa—i troba sempre un motiu per a dir una paraula amable, un mot d'encoratjament.

I com que aquesta generositat no és gens freqüent en el camp literari, ha d'ésser arplegada i subratllada amb tinta vermella en les quartilles escrites a estilogràfica.

A. i V.

Acufaciones monetarias durante las Germanías per F. Mateu i Llopis. Castelló, 1928.

La Societat Castellonenca de Cultura ha editat aquest follet de 32 pàgines i dos làmines, on el jove numismàtic Felip Mateu i Llopis estudia d'una manera directa el tema interesantíssim que el títol indica. L'autor, després d'examinar monedes, documents i llibres, arriba a les següents conclusions:

En 1521 per ordre del virrei s'acunya argent en Dènia i Segorb.

Aquestes monedes són les que van a nom de Ferran el Catòlic i amb les lletres D-S i DO-S. I el bust ideal que apareix en elles no és el de l'emperador, sinó el peculiar dels reals.

Les peces amb D-S obedixen a dos acunyacions de tipo distint: la de doble real i la de real.

Les lletres que figuren en les monedes esmentades no tenen l'interpretació que els donava Heiss, sinó la de D (ènia) i S (ánchez) i So (orb) i S (ánchez).

Els cronistes que parlaren de les monedes no les conegueren amb exactitud al descriure-les.

Amb l'acunyació de Dènia s'introdueix el doble real en l'argent valencià, precedent dels múltiples que s'establixen sota Carles I (peces de tres i de sis sous o siga dobles i quàdruples reals).

En la preparació d'aquestes conclusions es posa novament de manifest el coneiximent que l'autor té de la numismàtica valenciana.

Les «Heroides» d'Ovidi

La Fundació Bernat Metge, s'ha enriquit amb la incorporació de dues valuoses col·laboradores; la doctora Adela M. Trepal, i la poetessa Anna M. de Saavedra, les quals han realitzat la tasca de traduir en prosa catalana les «Heroides» d'Ovidi.

Ha estat un veritable encert de la Fundació encomanar aquesta traducció a dues senyorettes que, ultra la seva preparació científica, poseeixen una fina sensibilitat femenina, imprescindible per a arribar-hi al dolç sentiment poètic del subtil escriptor llatí.

Les «Heroides» (lletres de dones als seus estimats, hèrois absents) són una de les obres primerenques d'Ovidi, doncs aquest ja en fa esment a l'«Ars Amatoria». Malgrat això, el poeta ja es manifesta amb la prodigiosa sensibilitat i delicadesa que més endavant li permeteren, amb l'«Ars amatoria» i les «Tristes», ocupar un dels llocs més elevats de la poesia llatina. Àdhuc es podria dir que, potser, l'expontaneïtat i la dolçor de les «Heroidum Epistulae», no es manifesten tan plenament en cap altra obra del poeta.

Les traductores, ben assabentades de la veritable valor poètica d'aquesta obra dintre la total producció d'Ovidi, han curat que la lletra catalana de les «Heroides» no perdés cap de les valuoses qualitats dels versos llatins, i ningú no podrà dir que no ho han conseguit.

A més d'això—cal dir-ho, tractant-se de la Fundació Bernat Metge?—els textos antics han estat escrupolosament escollits i la traducció acuradament revisada pel doctor Joaquim Balcells, catedràtic a la Universitat de Barcelona.

Un documentat pròleg ens parla de l'autor, de la seua vida, de les seues obres, de les fonts consultades, etc., segons es costum en aquesta mena d'edicions.

«Resum de Literatura Grega». Una psta. Ed. Barcino. Portaferrissa, 17, Barcelona.

El senyor Carles Riba acaba de publicar un llibret en el qual fa, hàbilment i amb mà de mestre, una breu exposició de la Història de la Literatura Grega.

No cal fer ara un elogi de l'autor, força conegut i esmatat tant per la seva producció poètica com per

les seues admirables traduccions de Plató. Cal, però, parlar-ne una mica de la seua darrera obra, per tal de donar-la a conèixer al públic valencià.

Essent el senyor Carles Riba un bon hel·lenista, hom pot suposar que aquest «Resum de Literatura Grega» es un valuós manual d'iniciació. Breument i amb una senzilla claretat, exposa el desenvolupament d'aquella insuperable cultura dels grecs, tot començant pels orígens de la raça i dels dialectes hel·lènics, estudiant els primitius i els clàssics, arribant-hi a l'època decadent (Alexandria i Roma).

Potser, el millor del llibre es la part dedicada als tràgics (pags. 50 i següents) on fa un estudi comparatiu molt remarcable de les diverses aportacions fetes per Esquil, Sófocles i Eurípides al tipus primitiu de la tragèdia.

«L'ingenu» de Voltaire

La mateixa «Col·lecció Popular Barcino» ha publicat una versió catalana d'aquesta petita novel·la de Voltaire, admirablement feta pel senyor C. A. Jordana.

Es, potser, la primera versió acceptable que s'ha fet a la Península, del divertit i enginyós conte francès.

A. P.

Vida Lleidatana

Ha publicat clixés i acientiats articles sobre les darreres troballes epigràfiques lleidatanes. Planes antològiques de Pau Vila i Joan Llimna. Versos i fotogravats de bon gust.

Lleida

Revista ampla i estudiosa. Plana dels que comencen i records per als lleidatans d'ahir. Gravats oferits d'aristocràtica manera. S'en van els ulls darrere d'esta publicació. Treballs de H. Torres, Plàcid Vidal, Pereirà Palau, Xuriguera, Ampari, Barqué. Gravats de Niko, Samarra, Shum, Tapiol.

NOTES

Una aclaració

L'autor de l'article que sobre els estudis històrics valencians vàrem publicar en el nostre número darrer no pretenia fer una estadística completa—cap treball és complet—de les activitats històriques valencianes. Per això és explicable que no parlara, per exemple, de «Cultura Valenciana», simpàtica publicació a la que ja altres vegades ha dedicat els elogis que mereix.

:: Un extrem-orientalista i la Ceràmica de Paterna

No fa molt va passar per Barcelona Monsieur Charles Viguier, persona considerada com el més competent coneixedor de les antiguetats de Xina en particular i de totes les arts del Extrem Orient, de l'Orient clàssic i de l'Amèrica Precolombiana. El senyor Viguier havia anat a Madrid per tal de vore els elements de la seua especialitat que hi ha a la cort. Al passar per Barcelona el va acompanyar pels Museus l'agudíssim crític Feliu Elias. I una de les coses que més efecte varen fer al visitant va ésser la ceràmica de Paterna al Museu de la Ciutadella. Tant li va interessar la nostra ceràmica que va dir que faria un capítol, per a ell imprevis, en

un llibre que té entre mans sobre ceràmica arcaica de l'Orient.

Exposició Rigobert Soler

Rigobert Soler, el jove pintor alcoià presenta al seu país de naixença una bella col·lecció de teles pintades, paisatges d'lbica, del port, etc.

Frederic Miñana, el periodista de les elegàncies de forma, ha fet una conferència bella, bella. «La Gaceta de Levante» va dedicar la primera plana del seu número del dia 7, amb retrat, autògraf, opinions i el líric sermó del culte Miñana.

Biblioteca Circulant

Don Ernest M. Ferrando, aqueix esquisit literat valencià, el nom del qual ve a la memòria quan pensem amb coses refinades i selectes, ens ha tramés les seues obres «Primavera Inquieta» «El farsant i l'enamorada» i una traducció de l'alemany Kleist, titulada «Miquel Kohlhaas» per a enriquir el fons de la Biblioteca. En nom de tants amants de nostra literatura com hi ha per eixos pobles sense altra comunicació que nostra modesta TAULA li restem molt agraits.

Homenatge a Mme. Belf

Castelló ha honorat la memòria de mossén Manuel Belf, divulgant varis aspectes de la seua obra, en un curset de conferències a càrrec de don Angel Sánchez Gozalbo, don Lluís Revest i don Ricard Carreras. El primer va tractar el tema «El punzón de San Mateo. Su escuela de plateros y esmaltadores». El segon «Señoríos de Castellón después de la Reconquista» i el tercer «La devoción popular en el Maestrazgo y en la comarca de Morella». La premsa de la localitat va dedicar interessants extractes a la llabor dels conferenciant. Quin dolor que a València no vejam reproduïts eixos treballs! Miguel Duran, a Barcelona, està fent hermosos articles sense que ací trobe ressò. Del que passa en Alacant, ni s'enterem.

¿Però quan s'anem a donar compte que l'espiritualitat valenciana es això: l'unió, la ressonància de tot fet científic, artístic o literari de les tres «provincies» al unisó? Tot ben canviat, ben conegut, ben comprés...

La Nostra Terra

Ací teniu una nova revista. Ve de Mallorca, porta en la conca dels brians airosos perfums de pí i salabor marina que repartirà cada mesada entre la gent de la Catalunya gran. Maria A. Salvà, Alover, Estelrich, Ferrà i demés la brillant joventut que treballa, remaran de ferm perquè siga cada dia més interessant i òpima. Benvinguts sigau amics i vos Vidal Burdils, capità que la enmenareu a port de triomf, compteu amb nosaltres! Els valencians farem molt bé en allargar la mà dreta als germans de Mallorca, tancant el rogle de *la nostra terra*.

Subscripció 3 ptes. trimestre, 12 l'any. Llibreria Escolar. Pl. de Cort, Palma de Mallorca.

Conferències a «Lo Rat Penat»

Ha començat un cicle de conferències en l'antiga Societat que li tornen l'esplendor dels dies un poc llunyans. La geografia i geogenia de l'horta de València va a ésser estudiada per persones competents que, sens dubte, demostraran com és errònia la creència de que tot ho devem als moros. La pri-

mera, a càrrec del senyor President, En Facund Burriel i G. de Polavieja, s'arribà a concloure que els ibers, al ocupar esta planura, es veren obligats a dessecar-la i formar-la, pels voltants de l'any 137 (a J. C.)

Amb gran riquesa de dades i textos enfortí la seua brillant conferència que encantà al selecte auditori.

«Casa Valencia» a Barcelona

Tots sabem que a Barcelona, on ja existia la *Peña Alicante* i *Ateneo Castellonense*, un grup de valencians ha constituït la *Casa Valencia*. El presigí dels noms que s'han juntat per imperatiu categòric de sa valenciania dóna els fruits que anhelavem. Adés hem rebut un magnífic *Butlletí* de 16 pags. fotogravats i textos en castellà i valencià. Hi publiquen també el «Vocabulari» del R. P. Lluís Fullana. Els Estatuts i Llista de socis, etc. Han organitzat un *tren fallero* a preus reduïts que eixirà de Barcelona el dia 17 de març per la nit i retornarà el 20 pel matí a les set. Provisoriament Casa Valencia és instal·lada a l'Ateneo Castellonense, Plaça del Teatre, 2, 1er. Agram la salutació i establim el canvi.

De l'Institut d'Idiomes de nostra Universitat ha sigut suprimida la *càtedra de Llengua Valenciana* que venia funcionant, baix el patronatge del Centre de Cultura Valenciana, des de fa deu anys. Mentre a l'Acadèmia Espanyola es dóna entrada a un acadèmic de valencià, ací es suprimix el seu ensenyament. Cap major inconseqüència?

Confïem en que'l C. de C. V. n'os creuarà de braços i curarà de que dites ensenyances es reanuden a altre lloc més respectuós que l'Universitat amb la cultura nostra.

La *Càtedra de Lluís Vives* ha sigut, per fi, instituida a la Universitat valenciana, gràcies especialment a l'interés posat per l'Acadèmia Valencianista del C. E. y M. i la seua fillola la notable revista *Cultura Valenciana*.

Hora era ja de que la Universitat cuidara d'expandir el coneiximent de l'esperit de son genial deixeble qual effgie s'erigix al bell mig del claustre del primer Centre d'estudis valencià.

Este número ha passat per la Censura Governativa

S. Aranda

MARMOLISTA LAPIDARI

Creu Nova, 16 i Miñana, 15

VALENCIA

C. BONILLA

Cirurgià - Ortopèdic - Especialista

Don Juan de Austria, 25 - VALENCIA

CAMES ARTIFICIALS

Les perfeccions més pràctiques, inventades pel pacient ventor que, predicant amb l'eixemple, porta les dos artificials, demostrant la seguritat, solidesa i llaugeresa d'aspecte natural. Els amputats poden amb elles dedicar-se a les seues antigues ocupacions sense que se'ls note que porten artificials dits membres.

COSETS REFORMADORS per a la desviació de la columna vertebral. Faixes de goma i cautxo: Embaràs, matriu, hèrnies umbilicals i operats apendicitis i estòmac.

DEFORMITATS DEL COS, peus, cames i espal·la, coxàlgia, mal de Pott, paràlisi i tumors blancs, es corregixen amb les especialitats ortopèdiques BONILLA.

BRAÇOS ARTIFICIALS: Amb totes les articulacions, a voluntat del pacient, sense notar-se que és artificial, d'apariència natural. Amb ells es pot treballar, menjar, escriure, etc. normalment.

Casa fundada fa un quart de segle.—Les més altes recompenses i condecoracions a Lieja i Paris. Tramitació en curs per a la Medalla del Treball.